

Некада је у оној прошлој демократској епоси српске политичке историје, пре појаве комунизма, партијашење или партизанство било синоним за политику. Кад је демократија наново оживела међу Србима она је опет показала своје старе бољке, а пре свега схватање државе као плена страначке борбе и јагме интересних група. Иако је самој демократији инхерентна политичка и страначка подела она у Србији, и сличним друштвима, добија изузетно деструктивне и патолошке размере.

Док у западним друштвима постоје неписана правила и консензус око тога шта је заједнички национални, државни или стратешки интерес – у Србији тога на жалост скоро да и нема. Како је на Западу модерно демократско друштво настајало из њихове културне матрице оно поседује и културу понашања у којој се поштују многа неписана правила, која нису формализована у регулативи (попут консензуса око виталних националних интереса). Дакле, они имају механизме контроле и спутавања деструктивних личних и групних интереса кроз међусобне компромисе, који су мање више и у интересу већег дела друштва. Барем је то до сада некако функционисало.

Но код нас је сасвим другачије – демократија се свела на ситно страначко надметање које надгледају центри моћи, домаћи и инострани, ван политичког живота и демократских процедура. Стога и не чуди што се сав српски политички живот свео на надметање политичких кланова који контролишу странке и тајкуна који су у међусобно зависној вези са њима. У том смислу се политика на лош начин феудализовала и корупција је постала структурна. Наше политичке структуре су у вазалном положају у односу на тајкуне и безбедносне структуре, а сви они заједно у вазалном статусу у односу према глобалним центрима политичке и финансијске моћи, пре свега оним који су стационарани у САД. Политичка елита је код нас у великој мери неаутономна и корумпирана (иако се чини да су политичке елите ЕУ у још већој мери зависне од наднационалних центара моћи).

Када се то има у виду онда и не чуди што се политика код нас схвата као вештина додворавања домаћим и страним центрима моћи, као и то што неки појединци са врха страначких структура или другог ешалона прелазе из табора у табор тако лако. То наравно постоји у свим модерним демократијама, али се чини да је овде код нас то некако лежерније и без видљиве гриже савести. Када један политички брод тоне или пак кад неко не може да нађе задовољавајуће место у страначкој машинерији, прелетач као фудбалер потражи други клуб. Избори на којима неки добијају а неки губе су често „прелазни рокови“ у којима појединци али и читави страначки одбори мењају дресове.

Како се политика схвата као „најбољи бизнис у Србији“ сходно томе се и поступа. Ако неки политичар, али и медијски посленик, може добити више у смислу новца или позиције или перспективне каријере у некој другој политичкој групацији онда једноставно „преговара“ и са другима па како се истргује. Постоје не само страначки прелетачи већ имамо и медијске интелектуалне и друге голубове прелетаче који мењају политичке менторе или пак тајкуне који мењају странке које спонзоришу. Само у овом последњем случају није тако јасно ко је прелетач – тајкун или политичари које „чашћава“. Но озбиљнији тајкуни се осигуравају против ризика да морају бити прелетачи тако што финансирају више странака одједном.

Како је очигледно да у нашој политици има све мање морала тако су и прелетачи све учесталији и прелетање постаје све лакше. У том погледу смо испред модерних западних демократија, то јест код нас је „морална супстанца“ која подмазује систем брже ишчилела из политичке машинерије, па јој пре него њима прети „зарибавање“.

Јалове и неискрене су моралистичке жалопојке интелектуалаца и политичара због корупције и протекционизма – то је једноставно сама срж модерног демократског система. За старе Римљане је корупција била синоним за демократију, па ни не чуди што су направили од републике империју. То је неизлечива болест коју озбиљнији и старији политички народи негују и држе под контролом, док јој они без изграђеног имуног система лакше подлегну.

Ако се на тај прагматични начин схвати политика онда је понашање једног прелетача сасвим логично и оправдано. Друга је ствар што бисмо ми желели да политика има и снажну моралну страну и да би волели да политичари имају карактер. То је романтично схватање које нема своје реално утемељење у политичкој реалности. Наиме систем страначке конкуренције и међустраничног надгорњавања, готово по правилу, на врх избацује полтроне, каријеристе и бескичмењаке. Међу њима прелеташтво представља природан избор у неким ситуацијама, додуше уз ризик да у новој странци не нађу место „које заслужују“.

Странке се претварају у олигархијске интересне структуре у којима одлично пролазе људи клановског начина функционисања (заснованих на рођачким, регионалним, етничким, безбедносним, криминогеним и другим „везама“). Унутар тих структура се прелеташтво сматра неморалним само јер руши кодекс клановске солидарности. Но ако „прелетач“ покаже како ће и у новом јату моћи одрадити послове и за своје „матично

Изнад прелетачког гнезда

Пише: Бранко Радун
среда, 30 септембар 2009 19:00

јато“ онда му је у великој мери опроштено.

Па где је онда место за поштоног човека у политици, запитаће се свако ко ово прочита. Нажалост тешко га је наћи у овом моменту, јер како каже она новокомпонована „поштоног човека не иде карта – поштен човек се не карта“. Али то не значи да не треба гајити наду и тражити неке ванинституционалне канале самоорганизовања и стварања алтернативне мреже друштвених организације и лобија који би ипак позитивно утицале на постојећу корумпирану и неаутономну политичку структуру.